

گزارش پژوهشی :

بررسی جایگاه مناطق ویژه و آزاد در توسعه تجارت خارجی و همکاری‌های اقتصادی

انديشكده اقتصاد مقاومتي

گروه توليد و تجارت

اسفند ماه ۱۴۰۰

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

بررسی جایگاه مناطق ویژه و آزاد در توسعه تجارت خارجی و

همکاری‌های اقتصادی

تولید و تجارت	گروه موضوعی:
پژوهشی	نوع گزارش:
۱۴۰۰/۱۲۳۲۹	شناسه:
۱۴۰۰/۱۲/۰۹	تاریخ انتشار:
فردین کریمی	تهیه و تدوین:
سید حسن محفوظی موسوی	مدیر مطالعه:
محمد مهدی یزدانی	ناظر علمی:

خلاصه مدیریتی

احداث مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی از مهم‌ترین اقدامات دولت‌ها در راهبرد توسعه صادرات بوده است. در دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ راهبرد اصلی کشورها در اقتصاد، جایگزینی واردات بود که هدف اصلی آن، تامین نیازهای کشور بدون وابستگی به واردات و تامین از طریق توسعه تولیدات داخلی بوده است. با شکست خوردن این سیاست در اواخر دهه ۱۹۶۰ راهبرد توسعه صادرات و افزایش تجارت خارجی در دستور کار دولت‌ها قرار گرفت. یکی از مهم‌ترین ابزارهایی که دولت‌ها برای توسعه صادرات، افزایش تجارت خارجی و تسهیل در امور واردات و صادرات خود بر آن تاکید داشتند، احداث مناطق آزاد در قالب‌های مختلف و با اهداف تخصصی بود. از مهم‌ترین نکات قابل ذکر در خصوص مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی معافیت‌ها و مشوق‌های تجاری است که برای آنان در نظر گرفته شده است. دولت‌های مختلف برای تسهیل در امر تجارت به خصوص افزایش سرمایه‌گذاری‌های خارجی در کشور خود، مشوق‌هایی به خصوص در حوزه معافیت‌های مالیاتی، تسهیل در تبادلات ارزی، ورود و خروج اشخاص به این مناطق و... در نظر گرفتند.

از نظر تاریخی اولین جرقه‌های تاسیس مناطق آزاد مربوط به بندر هامبورگ با اهدافی شبیه مناطق آزاد کنونی از جمله انبارداری، انتقال کالا و صدور مجدد کالا در سال ۱۸۸۸ اشاره کرد. در ادامه اولین تشکیل مناطق آزاد در جهان، اولین منطقه ای که با اهداف کنونی و مفهوم جدید مناطق آزاد تاسیس شد، منطقه آزاد شانون ایرلند در سال ۱۹۵۹ بود. در ادامه، مناطق آزاد با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی، انتقال فناوری، ایجاد اشتغال و جهش اقتصادی در هند (۱۹۶۵)، سنگاپور (۱۹۶۸)، مالزی و کره جنوبی (۱۹۷۰)، تایلند در (۱۹۷۷) تاسیس شدند.

در حال حاضر تعداد ۸ منطقه آزاد در ۸ استان کشور با مجموع مساحت ۷۳۰۰ هزار کیلومتر مربع و ۶۳ منطقه ویژه در ۲۴ استان کشور وجود دارد.

بر اساس بند ۲۹ سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران، یکی از چشم‌اندازهای اقتصادی «بهره‌گیری از روابط سیاسی با کشورها برای نهادینه کردن روابط اقتصادی، افزایش جذب منابع و سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری پیشرفته و گسترش بازارهای صادراتی ایران و افزایش سهم ایران از تجارت جهانی و رشد پر شتاب اقتصادی» بیان شده است. مطابق بند «۱۱» این سیاست‌ها چهار هدف عمده برای این مناطق در نظر گرفته شده که عبارتند از: انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تامین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج. مطابق ماده «۱» قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی و

مناطق ویژه: تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی، رشد و توسعه اقتصادی، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی، ارائه خدمات عمومی اهداف مناطق آزاد هستند.

همچنین مطابق این قانون از عمده‌ترین اهداف ایجاد مناطق ویژه اقتصادی پشتیبانی از فعالیت‌های اقتصادی، برقراری ارتباط تجاری بین المللی؛ تحرک در اقتصاد منطقه‌ای، تولید و پردازش کالا، انتقال فناوری، صادرات غیر نفتی، ایجاد اشتغال مولد، جلب و تشویق سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، صادرات مجدد، عبور خارجی (ترانزیت) و انتقال کالا (ترانشیب) در نظر گرفته شده است.

بر اساس بررسی عملکردهای مناطق آزاد تجاری - صنعتی این مناطق نتوانسته‌اند در جذب سرمایه‌گذارهای خارجی، افزایش درآمدهای ارزی، صادرات مجدد، ایجاد اشتغال و... عملکرد قابل قبولی از خود بر جای بگذارند. بر اساس آمارهایی که از طرف دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه منتشر شده است؛ متوسط جذب سرمایه‌گذاری خارجی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸، در مناطق آزاد ۲۴۳ میلیون دلار بوده است، در حالی که متوسط جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی در کل کشور ۲۳۱۴ میلیون دلار بوده است. سهم مناطق آزاد حدود ۱۰ درصد است. این رقم در سال ۱۳۹۹، ۱۵۹ میلیون دلار بوده که نشان از ضعف عملکرد مناطق آزاد دارد.

همچنین بر اساس آمار گمرک جمهوری اسلامی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ صادرات مناطق آزاد در مقایسه با صادرات کشور بدون در نظر گرفتن مشتقات نفتی و میعانات گازی حدود ۲ درصد بوده است که در مقایسه با صادرات کل کشور این عدد به یک درصد کاهش می‌یابد. آمار دیگری در همین خصوص از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مناطق آزاد حدود ۹ درصد از کل واردات کشور را به خود اختصاص داده‌اند. تمامی این اعداد و ارقام نشان از آن دارد که مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی عملکرد قابل قبولی در طی سال‌های گذشته نداشته‌اند.

به اعتقاد کارشناسان و پژوهشگران حوزه مناطق آزاد، تعریف عملیاتی جمهوری اسلامی از این مناطق تعریفی ناصحیح و برخلاف فلسفه وجودی مناطق آزاد بوده است. مطابق اهداف در نظر گرفته شده در بند «۱» قانون چگونگی اداره مناطق آزاد، اهدافی مانند توسعه عمرانی و زیرساختی و ارائه خدمات عمومی سبب شده است مناطق آزاد از اهداف اصلی خود بازمانند و درگیر فعالیت‌های اجرایی دیگر شوند. آن چه مطالعات نشان می‌دهد بر اساس تعریف عملیاتی مناطق آزاد در کشور ما، این مناطق به عنوان ابزاری برای محرومیت زدایی، توسعه زیرساختی و ارائه خدمات عمومی با منابع درآمدی حاصل از فروش زمین‌ها و عوارض حاصل از واردات در نظر گرفته شده است که اساساً این تعریف عملیاتی در تضاد با فلسفه وجودی مناطق آزاد است.

اهداف غیرکارشناسی آسیب دیگری است که از دل تعریف عملیاتی ما از این مناطق بیرون آمده است. مطالعه نمونه‌های موفق مناطق آزاد در دنیا نشان می‌دهد هدفگذاری دقیق و ایجاد زیرساخت متناسب با اهداف از علت‌های اصلی موفقیت این مناطق بوده است. اما در ایران اهداف در نظر گرفته شده برای این مناطق به صورت کارشناسی و هدفمند نبوده و سبب شده است مدیران مناطق آزاد درگیر مسائل و معضلاتی شوند که اساساً نمی‌توان آن را جز اهداف اولویت دار مناطق دانست.

از دیگر آسیب‌ها و مسائل مناطق آزاد مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی غیرهدفمند است که سبب شده اداره ثبت شرکت در مناطق آزاد به یکی از پرکارترین ادارات این مناطق تبدیل شود. سبک مشوق‌ها و معافیت‌های غیرهدفمند زمینه و بستر را برای فرارهای مالیاتی آماده کرده است. به طور کلی این مشوق‌ها به جای آن که جذب‌کننده سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی باشد، باعث دوری دست دولت از درآمدهای خود شده و در عوض سبب شده است حجم فرارهای مالیاتی گسترش یابد و این خود موجب چالش‌هایی میان سازمان امور مالیاتی و سازمان‌های مناطق آزاد شده است.

آسیب دیگر وسعت مناطق آزاد است؛ بطوریکه مناطق آزاد در ایران به نسبت وسعت جغرافیایی گسترده‌ترین مناطق در جهان به شمار می‌رود. این گستردگی بیش از اندازه به دلایل متعددی سبب ضعف عملکرد مناطق شده است. نکته اول آن که دولت توان ایجاد زیرساخت در این سطح را ندارد و اساساً وقتی زیرساخت برای مناطق ایجاد نشود عملکرد قابل قبولی نیز نخواهد داشت. نکته دوم آن که گستردگی بیش از اندازه این مناطق سبب شده بافت‌های جمعیتی وارد این مناطق شوند و وظایف شهرداری و فرمانداری نیز بر عهده سازمان مناطق باشد و تمرکز بر اهداف اصلی از دست برود. نکته سوم آن که این مسئله سبب شده است مناطق به جای آن که به سمت درآمدزایی مولد حرکت کنند، اقدام به فروش و واگذاری زمین کرده و از این مجرا درآمدزایی کنند.

از آسیب‌های دیگر مناطق آزاد عملکرد غیر قابل قبول آنان در جهت گسترش ارتباطات بین‌المللی، تجارت خارجی و همکاری‌های اقتصادی با دیگر کشورهای جهان است. دستگاه دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه باید از ظرفیت سفارتخانه‌های خود در دیگر کشورها در راستای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در این مناطق تلاش کند. نکته دوم این که در پیمان‌ها و اسناد راهبردی میان ایران و دیگر کشورها می‌توان از ظرفیت مناطق آزاد در جهت تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی استفاده کرد تا کشورهای مختلف با سرمایه‌گذاری آسان در این مناطق به تولید محصولات صنعتی که مورد نیاز کشور است به رشد و توسعه فناوری کشور کمک کنند.

کشور چین در حوزه تاسیس و چگونگی عملکرد مناطق آزاد تجاری و مناطق ویژه یکی از بهترین عملکردها را داشته است. این دولت ابتدا روی خوشی نسبت به سیاست درهای باز اقتصادی و گستردگی روابط تجاری خارجه نشان نمی‌داد، از همین رو دولت چین تصمیم گرفت برای آزمون سیاست درهای باز اقتصادی مناطقی

آزاد را احداث کند. اهداف اولیه چین برای احداث مناطق آزاد جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کسب درآمدهای ارزی به کمک صادرات، ورود فناوری‌های خارجی و ارتقای کارایی و مهارت در تولید بود. دو نکته بسیار مهمی که چینی‌ها در تاسیس مناطق آزاد خود به آن توجه داشتند عبارت بودند از (۱) توجه به زیرساخت‌های مورد نیاز برای اهداف در نظر گرفته شده و (۲) در نظر گرفتن چشم‌انداز و اهداف ویژه برای هر منطقه‌ی خاصی از این مناطق بود. این دو ویژگی چین سبب شد یکی از موفق‌ترین عملکردها را در عرصه مناطق آزاد داشته باشد. یکی دیگر از کشورهایی در حوزه احداث و به کارگیری مناطق آزاد، یکی از موفق‌ترین عملکردها را داشته کشور امارات متحده عربی است؛ به صورتی که منطقه آزاد جبل علی بیش از ۶۰ درصد حجم تبادلات اقتصادی امارات متحده عربی را به خود اختصاص داده است. از عمده‌ترین اهداف امارات متحده عربی برای احداث مناطق آزاد تنوع بخشیدن به کالاهای صادراتی و کاهش وابستگی به نفت بود. از همین رو امارات تلاش کرد تا با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش تنوع محصولات صادراتی خود وابستگی هر چه بیشتر خود به نفت را کاهش دهد. در حال حاضر بیش از ۴۰ منطقه آزاد در امارات متحده در حال فعالیت اقتصادی هستند. از دلایل جدی موفقیت مناطق آزاد امارات می‌توان به دو مورد اشاره کرد: (۱) مشوق‌های متعدد و طولانی از جمله معافیت‌های ۱۰۰ درصدی (۵۰ ساله و ۲) فراهم کردن زیرساخت‌های مورد نیاز جهت احداث مناطق آزاد بود. این دو فاکتور مهم سبب شده تا مناطق آزاد در امارات متحده به یکی از موفق‌ترین مناطق آزاد در سطح بین‌الملل تبدیل شوند.

با توجه به بررسی و آسیب‌شناسی صورت‌گرفته‌شده در خصوص مناطق آزاد و ویژه کشور، راهکارهای زیر جهت بهبود عملکرد این مناطق پیشنهاد می‌شود.

- هدف‌گذاری تخصصی؛ پیشنهاد می‌شود به منظور تمرکز مناطق آزاد و ویژه اقتصادی اهداف تخصصی متناسب با ظرفیت‌های ژئواکونومیکی و ژئوپلیتیکی هر کدام یک از مناطق آزاد و ویژه در نظر گرفته شود و متناسب با همان اهداف زیرساخت‌های مناسب ایجاد شود.
- تسهیل قوانین به نفع صادرات و نه واردات؛ پیشنهاد می‌شود قوانین و زیرساخت‌های قانونی حوزه‌ی مناطق آزاد در راستای تسهیل صادرات وضع شود و فرایند واردات از مناطق آزاد به سرزمین اصلی نسبت به دیگر مبادی واردات سختگیرانه تر و با هزینه‌ی بیشتری باشد.
- هدفمند کردن معافیت‌های مالیاتی؛ پیشنهاد می‌شود مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی و گمرکی به واحدهای تولیدی و فعالین اقتصادی تعلق گیرد که بخش قابل توجهی از محصولات خود را صادر می‌کنند. این مشوق‌ها نباید شامل واحدهایی شود که تولیدات خود را به سرزمین اصلی صادر می‌کنند.

- کاهش وسعت مناطق آزاد؛ پیشنهاد می‌شود در ابتدای تاسیس مناطق آزاد وسعت محدودی برای آن‌ها در نظر گرفته شود؛ در صورتی که وسعت مورد نظر اشباع و تقاضا برای ایجاد واحدهای تولیدی وجود داشت در فرایند توسعه‌ای به وسعت این مناطق اضافه شود.
- افزایش جذب سرمایه‌گذار خارجی با توسعه قراردادهای بین‌المللی؛ پیشنهاد می‌شود از ابزار قراردادهای بین‌المللی در جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی و ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز مناطق استفاده شود.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۰
فصل ۱. مناطق آزاد تجاری-صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی.....	۱۲
۱-۱- تعریف، اهداف، وظایف، مأموریت ها و کارکردهای مناطق آزاد.....	۱۲
۱-۱-۱- جذب سرمایه‌های خارجی.....	۱۳
۲-۱-۱- انتقال تکنولوژی.....	۱۳
۳-۱-۱- توسعه صادرات.....	۱۳
۴-۱-۱- کسب درآمدهای ارزی.....	۱۴
۵-۱-۱- ایجاد اشتغال.....	۱۴
۲-۱- هدف از تاسیس، وظایف، مأموریت ها و کارکرد مناطق آزاد در ایران.....	۱۵
۱-۲-۱- سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی.....	۱۵
۲-۲-۱- قانون برنامه های توسعه.....	۱۶
۳-۲-۱- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی.....	۱۷
۴-۲-۱- قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی.....	۱۷
۳-۱- تعریف، اهداف، وظایف، مأموریت ها و کارکردهای مناطق ویژه اقتصادی.....	۱۸
۱-۳-۱- هدف از تاسیس، وظایف، مأموریت ها و کارکردهای مناطق ویژه اقتصادی در ایران.....	۱۸
فصل ۲. بیان عملکرد، شباهت‌ها و تفاوت‌های مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی.....	۲۰
۱-۲- مزیت‌ها و مشوق‌های مناطق آزاد تجاری - صنعتی.....	۲۴
۱-۱-۲- معافیت مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای وارداتی و کالاهای صادراتی از تعرفه‌های گمرکی.....	۲۵
۲-۱-۲- معافیت درآمدهای شرکت‌ها از مالیات به طور موقت.....	۲۶
۳-۱-۲- عدم وضع و اجرای مقررات دست و پا گیر و دارا بودن تشکیلات اداری مجهز.....	۲۶
۴-۱-۲- زیربنای اقتصادی مجهزتر و تسهیلات عمومی بیشتر.....	۲۶
۲-۲- مزیت‌ها و مشوق‌های مناطق ویژه اقتصادی.....	۲۷
۳-۲- تفاوت و شباهت‌های مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی.....	۲۹
فصل ۳. آسیب شناسی مناطق آزاد تجاری صنعتی و تبیین جایگاه واقعی مناطق در توسعه روابط تجاری و همکاری‌های اقتصادی.....	۳۲
۱-۳- آسیب‌های حوزه سیاستگذاری.....	۳۲
۱-۱-۳- هدفگذاری مناطق آزاد.....	۳۲
۲-۱-۳- معافیت ها و مشوق های غیر هدفمند.....	۳۴
۳-۱-۳- وسعت مناطق آزاد.....	۳۶
۴-۱-۳- عدم ثبات در قانون گذاری.....	۳۷
۲-۳- آسیب‌های عملیاتی-اجرایی.....	۳۸
۱-۲-۳- تعریف اجرایی عملیاتی مناطق آزاد.....	۳۸

- ۳-۲-۲- عدم اجماع دستگاه‌های حاکمیتی و مدیریت یکپارچه ۳۸
- ۳-۲-۳- گستردگی بیش از اندازه سازمان‌های مناطق آزاد ۳۹
- ۳-۲-۴- عدم توجه به ظرفیت مناطق آزاد ۳۹
- ۳-۲-۵- مناطق آزاد و سازمان امور مالیاتی ۴۰
- ۳-۲-۶- مناطق آزاد و بانک مرکزی ۴۱
- ۳-۲-۷- نظارت و ارائه گزارش عملکرد مناطق آزاد ۴۲
- ۳-۳- اولویت بندی چالش‌ها و آسیب‌های مناطق آزاد ۴۳
- ۳-۴- تبیین جایگاه واقعی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی در تسهیل و توسعه روابط خارجی و همکاری‌های اقتصادی ۴۴
- فصل ۴. بررسی ساختاری و تقنینی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در دو کشور چین و امارات ۴۷
- ۴-۱- پیشینه مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه در جهان ۴۷
- ۴-۲- مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی در چین ۴۸
- ۴-۲-۱- عوامل موفقیت مناطق آزاد تجاری و ویژه در چین ۵۱
- ۴-۳- بررسی مناطق آزاد اقتصادی - تجاری و مناطق ویژه در امارات ۵۵
- ۴-۳-۱- اهداف توسعه و گسترش مناطق آزاد در امارت متحده ۵۶
- ۴-۳-۲- مشوق‌ها و مزایای مناطق آزاد اقتصادی - تجاری امارت متحده عربی ۵۷
- ۴-۳-۳- مقایسه تطبیقی مناطق آزاد ایران و امارات متحده عربی ۵۹
- فصل ۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها ۶۱
- ۵-۱- هدف گذاری تخصصی ۶۲
- ۵-۲- تسهیل قوانین به نفع صادرات و نه واردات ۶۲
- ۵-۳- هدفمند کردن معافیت‌های مالیاتی ۶۲
- ۵-۴- کاهش وسعت مناطق آزاد ۶۳
- ۵-۵- افزایش جذب سرمایه‌گذار خارجی با توسعه قراردادهای بین‌المللی ۶۳
- منابع ۶۴

فهرست جداول

- جدول ۱. مناطق آزاد تجاری صنعتی ایران ۲۲
- جدول ۲. آمارهایی از عملکرد مناطق آزاد تجاری - صنعتی در ایران (میلیون دلار)..... ۲۲
- جدول ۳. تعداد واحدهای تولیدی فعال در مناطق آزاد..... ۲۳
- جدول ۴. میزان جذب سرمایه‌گذاری داخلی مناطق آزاد: بخش ریالی محقق شده (میلیارد ریال)..... ۲۳
- جدول ۵. میزان صادرات مجدد از مناطق آزاد (میلیون دلار)..... ۲۳
- جدول ۶. امتیازات ارائه شده در مناطق آزاد..... ۲۵
- جدول ۷. عملکرد کمی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و داخلی در مناطق ویژه اقتصادی (میلیون دلار)..... ۲۶
- جدول ۸. تفاوت‌ها و شباهت‌های مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی..... ۲۹
- جدول ۹. مطالعه تطبیقی مناطق آزاد ایران و امارات متحده عربی..... ۵۹

فهرست اشکال

- شکل ۱. جغرافیای مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه در ایران..... ۲۸
- شکل ۲. منطقه آزاد شانگهای چین..... ۵۱
- شکل ۳. منطقه آزاد شانگهای چین..... ۵۴
- شکل ۴. منطقه آزاد جبل علی امارات متحده عربی..... ۵۶
- شکل ۵. منطقه آزاد جبل علی امارات متحده عربی..... ۵۹